

Abstract

Any political power, after its formation, suffers from various damages, including damages of political ethics. Therefore, the agents of any government, both religiously and non-religious, are equally exposed to various types of harms and damages to the same extent. Therefore, the main purpose of the current research is to formulate a strategy of damaging agents' political ethics from the perspective of agents in the legal system of the Islamic Republic of Iran. The results of this research showed that ۳۲ factors of strength, ۲۹ factors of weaknesses, ۱۷ factors of opportunity and ۱۵ factors of threats were identified. In the next phase, the matrix of internal and external factors was drawn and the results showed that the agents in the Islamic Republic of Iran are in the first quarter of the IE matrix in terms of ethics, indicating that their strategic position is offensive in the field of political ethics. Then, strategies were presented for each of the situations and these strategies were prioritized using the analytic hierarchy process. Finally, among the offensive strategies, the SO^۱ strategy (focusing on the rule of human values of honesty in politics as the fulfillment of the policy-oriented condition) with the weight of ۰,۱۵۶ was more prioritized than other strategies. The SO^۳ strategies (support for creative and talented employees and providing the grounds for their growth and prosperity) and SO^۹ (religious and legal discourse utilizing history and experience) were ranked as follows.

Keywords: Political Ethics, Ethical Damages, Government Agents, Legal System

تدوین راهبرد آسیب‌زدایی اخلاق سیاسی کارگزاران

فتاح محمدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۹/۳/۱۴۰۱

غلامحسین مسعود^۲

تاریخ پذیرش: ۲۰/۶/۱۴۰۱

مسعود راعی^۳

چکیده

هر قدرت سیاسی پس از شکل‌گیری با آسیب‌های مختلفی از جمله آسیب‌های اخلاق سیاسی مواجه می‌باشد؛ کارگزاران هر حکومت، اعم از دینی و غیردینی، به همان میزان که از منصب و اختیارات و امکانات حکومتی، برخوردارند؛ در معرض انواع آفات و آسیب‌ها نیز قرار دارند. لذا هدف اصلی پژوهش فعلی تدوین راهبرد آسیب‌زدایی اخلاق سیاسی کارگزاران در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که، ۳۲ عامل قوت، ۲۹ عامل به‌عنوان ضعف، ۱۷ عامل فرصت و نیز تهدیدات در قالب ۱۵ عامل شناسایی شدند. در مرحله‌ی بعد، ماتریس عوامل داخلی و خارجی ترسیم شد که نتایج نشان داد که کارگزاران در جمهوری اسلامی ایران از لحاظ اخلاق سیاسی در ربع اول ماتریس IE قرار دارد که حاکی از تهاجمی بودن موقعیت استراتژیک آنها در حوزه اخلاق سیاسی دارد. سپس راهبردهایی متناسب با هر کدام از موقعیت‌ها ارائه گردید که این راهبردها با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی اولویت بندی شدند. در نهایت از میان راهبردهای تهاجمی، راهبرد SO_۶ «توجه به حاکمیت ارزشهای انسانی صداقت در سیاست به عنوان تحقق شرط سیاستمداری» با وزن ۰/۱۵۶ نسبت به سایر راهبردها در اولویت بالاتری قرار گرفت. راهبردهای SO_{۱۳} «حمایت از کارکنان خلاق و با استعداد و فراهم آوردن زمینه‌های رشد و شکوفایی آنان» و SO_۹ «گفتمان سازی دینی و حقوقی با بهره‌گیری از تاریخ و تجربه‌ها» به ترتیب در رده‌های بعدی قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: راهبرد، اخلاق سیاسی، آسیب‌های اخلاقی، کارگزاران حکومت، نظام حقوقی

۱. دانشجوی دکتری، گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

fatah.99mohamadi@gmail.com

۲. استادیار گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران. (نویسنده

مسئول). dr.gh.masoud@gmail.com

۳. دانشیار گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران. masoudraei@yahoo.com

یکی از مهم‌ترین حوزه‌هایی که بشر همواره در مسیر زندگی‌اش به آن محتاج بوده اخلاق و سیاست است (مسعودی و ساداتی زاده، ۱۳۹۴). به طور کلی اخلاق و سیاست در حکومت‌های اسلامی مکمل یکدیگر می‌باشند و هیچ کدام به تنهایی قابل اجرا نمی‌باشند (یونسی رستمی، ۱۳۹۳). چرا که تنها در سایه اخلاق و سیاست‌های سنجیده انسانی است که فرهنگ‌ها ماندگار، تمدن‌ها بارور و انسانها بافضیلت و شکوفا می‌شوند و زوال آنها ناشی از انحطاط اخلاق بوده و تاریخ شاهد زنده این مدعاست (حسن‌پور و ده‌یادگاری، ۱۳۸۸: ۱۳۶). در نگرش اسلامی و نیز در دیدگاه فیلسوفان الهی و نیز فیلسوفان قدیم یونان مانند: سقراط، افلاطون و ارسطو، سیاست راستین بر پایه اخلاق است که سعادت انسان را جستجو می‌کند و نظام سیاسی منهای اخلاق، سرنوشتی جز دیکتاتوری و فساد ندارد (مسعودی و ساداتی زاده، ۱۳۹۴). چنانچه امام خمینی (ره) علت شکست‌ها و تلخ کامی‌های سیاسی را نه در ساختارها و برنامه‌ریزی‌های سیاسی و اقتصادی بلکه در اخلاق تصمیم‌گیرندگان و سیاست‌گزاران و نیز مردم جامعه جستجو می‌کند و از همین رو سیاست در اندیشه‌ی وی اساساً اخلاقی است و جور دیگری نمی‌تواند باشد (کیخا، ۱۳۹۶: ۱۰۰). از این منظر سیاست فقط با رشد آرمان و اخلاق به سر منزل مقصود خواهد رسید، نه با کشتن اخلاق در مسلخ قدرت و سیاست. (سلطان محمدی و سلطان محمدی، ۱۳۹۱: ۱۱۴).

منظور از اخلاق سیاسی^۱ قضاوت اخلاقی در مورد عمل سیاسی و مطالعه این عمل است، که به دو بخش تقسیم می‌شود: ۱- اخلاق اداری، که بر کارگزاران دولتی، روش‌هایی استفاده آنها و موسسات محل خدمت آنها متمرکز است؛ ۲- سیاست اخلاقی (اخلاق و سیاست عمومی)، که بر قضاوت در مورد آن سیاست‌ها و قوانین دولت‌ها متمرکز است (تامپسون^۲، ۲۰۱۸). به طور کلی اخلاق سیاسی مجموعه‌ای از رفتارها، گزاره‌ها و ارزش‌گرایی‌هایی چون، حق‌جویی، عدالت محوری، تقوای سیاسی، کرامت انسانی، مردم‌گرایی، صلح مداری، وفاداری به عهد و پیمان و تدبیر و مصلحت‌سنجی در عرصه کشورداری بوده است (ماکیاولی، ۱۳۷۴، به نقل از فارسیان و پورمنوچهری، ۱۳۹۷: ۱۰).

امروزه حاکمان سیاسی و مدیران اجرایی (کارگزاران^۳) یک نظام، به دلیل شأن و نقش مهمی که در تغییر شرایط اخلاقی، اعتقادی، اقتصادی و بین‌المللی جامعه دارند، خطوط کلی سیاست اجتماع می‌باشد، و صلاح و فساد جامعه در گرو صلاح و فساد آنان خواهد بود از اینرو همواره زیر نظر مردم جامعه هستند؛ به طوری که هرگونه گفتار و رفتار، آنها تأثیر مثبت و منفی در پی خواهد داشت (خان محمدی و کشاورزبان، ۱۳۹۴؛ رضایی، ۱۳۸۹). لذا اگر سیاستمداران و حاکمان پایبند اصول و اخلاق الهی نباشند ممکن است ظلم و فساد گسترش یابد و بدین ترتیب زمینه تباهی و سقوط انسانیت در جامعه را فراهم نماید (یونسی رستمی، ۱۳۹۳). براین اساس، کارگزاران باید پایبند اصول اخلاقی سیاسی باشند و به هیچ وجه از مرزهای اخلاق و انسانیت فراتر نروند و مرزشکنی نکنند (دلشاد تهرانی، ۱۳۷۷: ۱۴۱؛ بر اساس اندیشه سیاسی امام علی (ع)، نهج البلاغه، نامه ۵۳). و همواره باید با حق‌مداری، دوری از طمع قدرت، رعایت حدود الهی و اولویت

۱- Political morality

۲- Thompson

۳- Actors

حفظ اسلام بر تمام امور حتی حقوق شخصی، استکبار ستیزی، ارج نهادن به کرامت انسان‌ها و ندادن هیچ نوع امتیازی به خواص، جامعه را به سر منزل عبودیت الهی رهنمون گردند (نقیه و ناجی، ۱۳۹۱: ۸۵ به نقل از امام رضا (ع) بنابر سیره و روش اجداد طاهرینش). بنابراین رعایت اخلاق در عرصه سیاست، از مسائل و موضوعاتی است که روزه روز اهمیت آن برای همگان آشکارتر می‌شود (مشکوری و صدرا، ۱۳۹۵). بر این اساس همه مکاتب و نظام‌های حقوقی در صدد بوده و هستند تا با پایه‌ریزی و تدوین یک نظام حقوقی عادلانه و کارآمد به ساماندهی مطلوب زندگی مدنی و سیاسی مردم بپردازند؛ اما گستره اختیارات حکام در نظام‌های مختلف حکومتی، بسته به نوع حکومت یا رژیم سیاسی‌ای است که در هر کشور جریان دارد (شهیدزاده، ۱۳۷۷). از این رو اخلاق سیاسی با تحت تأثیر قرار دادن عملکرد، قابلیت و توانایی کارگزاران حکومتی در استحکام و تداوم قدرت در ابعاد مختلف و ایجاد ثبات و پیشرفت مادی و معنوی کشور و همچنین در ایجاد نفوذناپذیری و مقاومت علیه فشارهای بیرونی نقش اصلی و زیربنایی ایفا می‌کند (باقری چوکامی و حسینی، ۱۳۹۴). بنابراین، حاکمان و کارگزاران ذی صلاح باید تحت نظارت مستمر باشند تا صلاحیت آنان همواره بازبینی شود و با آسیب شناسی رفتار آنان، با متخلفان برخورد مناسب صورت پذیرد (پورطهماسبی و تاجور، ۱۳۸۹).

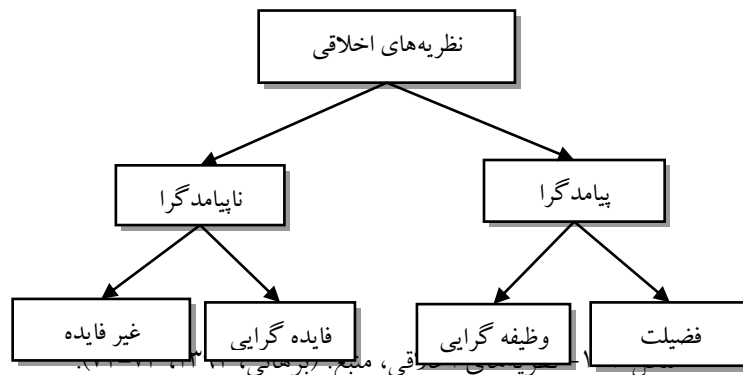
اخلاق سیاسی در اندیشه اسلامی مانند نگرش سیاسی اسلام بر اصول خاصی در معرفت‌شناسی، هستی-شناسی و انسان‌شناسی مبتنی است که نمی‌توان بدون توجه به آنها به ترسیم نگرش اسلامی در عرصه اخلاق زمام‌داری پرداخت. آنچه مهم است آن است که باید کوشید ارتباط این اصول را با نوع نگرش زمام‌داری در اسلام و اخلاق حاکم بر آن تبیین کرد (لک، ۱۳۸۸). لذا باتوجه به اهمیت و جایگاه اخلاق کارگزاران در اسلام، این روزها در جامعه ایران این سوال مطرح می‌شود که، برای بکارگیری هر چه بیشتر توصیه‌های اخلاقی در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به منظور راه حل بسیاری از مسائل سازمان‌های امروزی، چه راهبره‌هایی می‌تواند تأثیرگذار باشد. بر این اساس پژوهش حاضر برآن است تا به تدوین راهبردهای مناسب برای آسیب‌زدایی اخلاق سیاسی کارگزاران در نظام حقوقی جمهوری اسلامی، بپردازد.

۲- چارچوب نظری

اخلاق اساسی‌ترین مقوله‌ای است که ذهن و زبان متفکران و فلاسفه را در دوره‌های مختلف تاریخ به خود معطوف کرده است. سوفسطائیان و سقراط نخستین کسانی بودند که پرسش‌های اصلی فلسفه اخلاق را طرح کرده‌اند. مباحثی که سقراط در حوزه اخلاق طرح کرده پیوسته در ارتباط با فضایل بوده است و او بدون آنکه در صدد دستیابی به نظریه‌ای باشد، سعی در پایه‌گذاری بنای اخلاق در میان مردم داشت. از این نظر تاریخ فلسفه، سقراط را آغازگر در اخلاق فضیلت می‌داند. لذا آنچه از نظریه اخلاقی سقراط برمی‌آید، اینست که او در پی قوانین مطلق و پایدار اخلاق بود و با عدالت، قانون اقیاست و انسان معیار همه چیز است به هیچ وجه موافق نبود. علاوه براین در نظریه اخلاقی افلاطون نفس از جایگاه با اهمیتی برخوردار می‌گردد. افلاطون در تحلیل روانشناسانه از نفس، آن را واجد فضیلتی می‌شمارد که به آن قدرت می‌بخشد تا وظیفه‌اش را انجام دهد و آن فضیلت چیزی نیست مگر عدالت. همچنین ارسطو اهمیت علم اخلاق را

مربوط به فضایل عملی می‌داند و عمل فضیلت‌مندانه و معیار خوب بودن را رعایت اعتدال یا حد وسط هر چیزی می‌خواند (کلهر، ۱۳۸۳: ۱۵-۲۰).

دیدگاه اسلامی نظام اخلاقی را در دو عرصه زندگی فردی و اجتماعی معتبر می‌شمارد و بر آن است که هر آن چه در سطح فردی اخلاقی است، در سطح اجتماعی و سیاسی و برای دولتمردان نیز غیر اخلاقی باشد. مثلاً، اگر فریب کاری در سطح فردی عمل بدی است، برای حاکمیت نیز بد به شمار می‌رود و نمی‌توان آن را مجاز به نیرنگبازی دانست (سلطان محمدی و سلطان محمدی، ۱۳۹۱: ۹۵). آنچنان که حضرت محمد(ص) یک هدف برای رسالت خود معین فرمود: «انی بعثت لان اتمم مکارم الاخلاق، برگزیده شدم تا بزرگواریهای اخلاق را به کمال برسانم». براین اساس پیامبر(ص) علت و انگیزه بعثت خود را بکمال رساندن مکرمتها و بزرگواریهای اخلاق عنوان فرموده است. لذا در نظام جمهوری اسلامی، دارا بودن اخلاقی مطابق با اخلاق رهبری ضروری است و بدین ترتیب است که اخلاق یک کارگزار جمهوری اسلامی می‌بایست اخلاق محمدی باشد تا بتواند الگوئی جهت ارائه این مکتب انسان‌ساز در گستره گیتی قرار گیرد (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۶). به طور کلی، نظریه‌های اخلاقی را از دیدگاه نظریه پردازان می‌توان به دو دسته نظریه‌های پیامدگرا و نظریه‌های ناپیامدگرا تقسیم بندی کرد؛ نظریه‌های ناپیامدگرا، شامل: ۱- نظریه فضیلت‌گرایی است که معیار خوبی اخلاقی را تعادل و تعالی منش و شخصیت فرد می‌داند؛ و ۲- وظیفه‌گرایی، که معیار خوبی را در رفتار بر طبق حکم اخلاقی جست و جو می‌کند. علاوه براین، نظریه‌های پیامدگرا نیز به دو بخش فایده‌گرا و غیرفایده‌گرا تقسیم می‌شوند. نظریه پردازان فایده‌گرا، معیار درستی عمل را ایجاد بیشترین شادکامی یا فایده یا لذت یا خرسندی می‌دانند و نظریه پردازان غیرفایده‌گرایان علاوه براین لذت، نتایج دیگری که خوب‌اند، ولی لزوماً از جنس لذت نیستند را معیار درستی عمل قلمداد می‌کنند (شکل ۱-۱) (برهانی، ۱۳۹۴: ۷۳-۷۴).

نظریه‌های اخلاقی کارگزار

از آنجا که مبنای اولی و اصلی حقوق، جعل الهی است، و هر حقی به این حق اولی و اصلی باز می‌گردد، اطاعت خدا بنیان همه امور است، پایبندی به این حق الهی یعنی پروا پیشگی، مهمترین ضمانت در تحقق اخلاق اداری است بدون پرهیزگاری واقعی هیچ قانون و مقرراتی از ضمانت حقیقی در عرصه عمل برخوردار نیست، وجود قوانین و مقررات لازمه زندگی اجتماعی و مناسبات صحیح انسانی است و .. (نهج البلاغه، نامه ۵۳). براین اساس، در اندیشه سیاسی امام علی (ع) زمامداران باید پایبند اصول اخلاقی سیاسی باشند و به هیچ وجه از مرزهای اخلاق و انسانیت فراتر نروند و مرزشکنی نکنند. قدرت و مکتب، آدمیان را به سرعت به سمت تعدی و مرز شکنی و خود را فراتر از حدود و قانون دیدن، پیش می‌برد بنابراین مهمترین امر در اخلاق سیاسی زمامداران پایبندی ایشان به حدود مرزها و قوانین است (دلشاد تهرانی، ۱۳۷۷: ۱۴۱). در نگاه حضرت علی (ع) کارگزاران قبل از اصلاح جامعه باید خود را ساخته باشند «مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ»؛ هر کس خود را پیشوای مردم کرد باید قبل از آموختن به دیگران به تعلیم خویش بپردازد (نهج البلاغه، حکمت ۷۰: ۱۱۱۷). چرا که حضرت علی (ع) رفتار کارگزاران در سطوح مختلف را، الگوی مردم^۱ و زمینه اصلی حاکمیت اخلاق سیاسی و تأمین شدن غایت حکومت اخلاقی می‌داند؛ و تقوای زمامدار را عامل پاکی و درستکاری مردم و در مقابل، ستم حاکم را زمینه ساز گسترش ستم و فساد همگانی می‌شمارد (رنجبر، ۱۳۸۲: ۷۲-۷۳). براین اساس دولت مردان و کارگزاران حکومتی، به عنوان متولیان امور مردم در عرصه‌های گوناگون، با شئون مادی و معنوی آنان سروکار دارند و توفیق در این امور، بدون رعایت و پاسداشت موازین اخلاقی از سوی حکومت و مردم امکان‌پذیر نخواهد بود (حرّانی، ۱۴۰۴ق: ۲۰۸؛ به نقل از محمد شبیانی، ۱۳۹۳). در نظام جمهوری اسلامی، مهمترین خلق‌هایی که یک کارگزار می‌تواند داشته باشد، عبارتند از: خلق نسبت به مافوق، خلق نسبت به هم‌ردیف، خلق نسبت به زیردست و خلق با مراجع (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۲۱).

وی‌گی‌ها	اقسام اخلاق یک کارگزار
۱- حیائی نسبت به مافوق؛ ۲- احترام صمیمیت آفرین و نه تملق و چاپلوسی؛ ۳- نگاه کردن به کار مافوق با دید ارزیابی؛ ۴- انتقاد: (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۲۶-۲۳).	خلق کارگزار نسبت به مافوق
تعهداتی که می‌تواند ما را در خدمت به خدا و بندگان خدا یاری کند، شناخت معروف‌ها و منکرها در محیط کار، برقرار کردن ارتباط صمیمی و نه یک ارتباط خشک و رسمی، ایجاد روح مشاوره و مشورت در همه جهت بروز استعادهای درونی افراد، مساعدت در رفع نواقص کار یکدیگر، تحسس ^۲ و منع تجسس ^۳ ، اجتناب از تقسیم طبقاتی بی مورد در بین کارگزاران و دوری نمودن از نفاق در	خلق کارگزار نسبت به هم‌سطح

^۱ گفتاری از امام علی (ع) آمده است: «الناس بأمرانهم أشبه منهم بأبائهم» شباهت مردم به حاکمان خویش، بیش از شباهتی است که به پدران خود دارند» (حرّانی، ۱۴۰۴ق: ۲۰۸)

^۲ تحسس یعنی خوب گوش کردن، خوب دیدن، خوب درک کردن و یا خوب تفحص نمودن است.

^۳ تجسس یعنی پیگیری کار دیگران با نیت شر

کارگزاری قابل بررسی است. (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۴۳-۳۵).	
نرمش با زیردستان؛ مهربانی و رأفت؛ عفو زیردستان؛ مشورت؛ توجه به مشکلات افراد تحت سرپرستی و رفع آنها در صورت امکان؛ انتقادپذیری با روحیه باز (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۴۵-۵۶).	خلق کارگزار نسبت به افراد تحت سرپرستی
تسلط و آگاهی بر ضوابط و مقررات؛ دخالت نکردن در روابط و خودداری از افراط و تفریط؛ برخورد کارگزار با مراجعه‌کننده باید طوری باشد که افتخار خدمتگزاری را لمس کند؛ داشتن خضوع و خشوع نسبت به پروردگار در ارتباط با بندگان خدا؛ اجتناب از برتری‌جویی؛ راهنمایی و آرایه راههای سهل و کوتاه به ارباب رجوع؛ عدم تعبیر ضوابط و مقررات؛ محسن بودن: (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۰: ۶۶-۵۷).	خلق کارگزار نسبت به ارباب رجوع

دیدگاه‌های اخلاق و سیاست

الف) نظریه جدایی اخلاق از سیاست

براساس این دیدگاه، اخلاق اصالت یا سازندگی ندارد یا درمقابل، در راهبرد جدایی سیاست از اخلاق، سیاست منفی بوده و تعالی بخش نمی باشد (مسعودی و ساداتی‌زاده، ۱۳۹۴). لذا بر طبق این نظریه، باید میان قواعد اخلاق و الزامات سیاست تفاوت قائل شد و براساس واقعیت و با در نظر گرفتن منافع و مصالح، به اقدام سیاسی دست زد. از این منظر، سیاست چیزی جز عرصه‌ای برای کسب، توسعه و حفظ قدرت نیست و این‌ها تنها با فدا کردن اصول اخلاقی حاصل می‌شود (منزوی بزرگی و حبیبیان، ۱۳۹۴). ماکیاولی که از سردمداران این نظریه است و در نوشته مشهور خود - شهریار - بر نظریه جدایی اخلاق از سیاست تأثیر گذاشته است. او نه تنها بر این دوگانگی پای می‌فشارد، بلکه به حاکم یا شهریار توصیه می‌کند که برای تحکیم قدرت خویش هر محذور اخلاقی را زیر پا بگذارد، ماکیاولی گرچه اخلاق را لازمه زندگی افراد می‌داند، اما پای بندی به آن را برای شهریار خطرناک می‌شمارد و از خطر تقوا برحذر میدارد و می‌گوید: هر کس بخواهد در همه حال پرهیزگار باشد، در میان این همه ناپرهیزگاری سرنوشتی جز ناکامی نخواهد داشت. ازاینرو شهریاری که بخواهد شهریاری را از کف ندهد، می باید شیوه‌های ناپرهیزگاری را بیاموزد و هر جا که نیاز باشد به کار بندد (آشوری، ۱۳۸۴).

ب) نظریه اخلاق دوسطحی

با توجه به این دیدگاه، برخی امور، اخلاقی بوده و سیاسی نمی‌باشد و در برابر نیز برخی امور، سیاسی بوده و اخلاقی نیست، اساس این نظریه برای حفظ ارزش‌های اخلاقی و پذیرش پاره‌ای اصول اخلاقی در سیاست است. از این رو، بر اساس این دیدگاه، اخلاق را باید در دو سطح فردی و اجتماعی بررسی کرد (مسعودی و ساداتی‌زاده، ۱۳۹۴). بنابراین نتیجه چنین نظریه‌ای، پذیرش دو نظام اخلاقی مجزاست. انسان به عنوان فرد، تابع یک نظام اخلاقی است، حال آن که اجتماع، نظام اخلاقی دیگری دارد. اصول این دو

اخلاق نیز می‌توانند با یک دیگر متعارض باشند (منزوی بزرگی و حبیبیان، ۱۳۹۴). در واقع، توضیحات رایج شده برای دفاع از نظریه اخلاق دو سطحی چندان قانع کننده نیست و چنین تفکیکی را پذیرفتنی نمی‌نماید. این که در حیطه اخلاق فردی، شخص می‌تواند ایثار کند و دارایی خود را ببخشد، اما دولت نمی‌تواند، درست نیست. اگر فرض کنیم که نمایندگان مردم پس از توجیه شهروندان تصمیم بگیرند درصدی از درآمد ناخالص ملی را به فلان کشور قحطی زده اختصاص دهند، قطعاً عملی اخلاقی خواهد بود و برخلاف منافع ملی به شمار نخواهد آمد؛ پس، ایثار هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی و سیاسی، اخلاقی است. این تفاوت که رفتار مبتنی بر اخلاق فردی مهرورزانه و نوع دوستانه است؛ حال آن که رفتار سیاسی تابع مصالح ملی می‌باشد نیز تردیدپذیر است و آشکارا هر دو ویژگی را می‌توان به هر دو سطح اخلاقی نسبت داد. چه بسا رفتار فردی که بر اساس اخلاق مصلحت‌گرایانه و منفعت‌طلبانه است و چه بسا عملکرد سیاسی که متأثر از انگیزه نوع دوستی می‌باشد (اسلامی، ۱۳۸۸).

ج) نظریه اولویت سیاست بر اخلاق

دیدگاه تبعیت اخلاق از سیاست عمدتاً نتیجه رویکرد مارکسیست لنینیستی به جامعه و تاریخ است و اخلاق را تابع سیاست میدانند. از منظر مارکسیستی، حیات اجتماعی متأثر از دو ساخت روبنا و زیربنا و... تأثیر می‌گذارد. بر این مبنا، سیاست، فرهنگ، اخلاق و... متأثر از طبقه حاکم شکل می‌گیرد و در سطح جامعه، بسط می‌یابد. بر اساس جامعه‌شناسی مارکسیسم - لنینیسم، برای به دست گرفتن قدرت به شیوه انقلابی، رعایت هیچ قید و بند و محدودیتی جایز نیست (منزوی بزرگی و حبیبیان، ۱۳۹۴). در این خصوص دانیل شیرو و مایکل پولانی‌نی به نقل از اسلامی (۱۳۸۸) ریشه فروپاشی نظام‌های سوسیالیستی را در «پوسیدگی کامل اخلاقی و معنوی» می‌دانند و نتیجه گرفتند که آن چه امروزه می‌تواند علل انقلاب‌ها و بی‌ثباتی‌ها باشد، عامل اخلاقی و معنوی است و باید آن را جدی گرفت. بنابراین می‌توان بیان کرد که، «نظامی که بر واژگونگی مطلق اخلاق بنا شده باشد، ذاتاً ناپایدار است».

د) نظریه یگانگی اخلاق و سیاست

بر اساس این نظریه، اخلاق و سیاست هر دو در پی تأمین سعادت انسانند و نمی‌توانند نقض کننده یکدیگر باشند، این آموزه، تنها یک سیستم اخلاقی را در دو عرصه زندگی فردی و اجتماعی معتبر می‌شمارد و معتقد است هرآنچه در سطح فردی، اخلاقی است، در سطح اجتماعی و سیاسی و برای دولتمردان هم اخلاقی است و هرآنچه برای یکایک شهروندان غیر اخلاقی است، برای حاکمیت نیز غیر اخلاقی به شمار می‌رود طبق این نظریه اخلاق سیاست فردی و سیاست اخلاق جمعی است (مسعودی و ساداتی‌زاده، ۱۳۹۴). چنانچه ارسطو در نظریه عدالت خویش، عدالت به معنای عام را با فضیلت تعریف می‌کند و اصلاً همان مجموعه فضایل می‌داند. بر همین اساس همان‌طور که سعادت غایت اخلاق فردی است، غایت دولتشهر نیز هست و غایت دولتشهر، عدالت است (صادق‌نیا و امیر یزدانی، ۱۳۹۵). از اینرو هیچ حکومتی نمی‌تواند در عرصه سیاست، خود را به ارتکاب اعمال غیراخلاقی مجاز بداند و مدعی شود این کار لازمه

سیاست بوده است (منزوی بزرگی و حبیبیان، ۱۳۹۴). کانت می‌کوشد این نظریه را بر اساس قاعده اخلاقی مطلق یا بایسته تأکیدی خود تبیین کند. از این منظر، تنها آن فعلی اخلاقی خواهد بود که عمومیت یافتن آن مشکلی ایجاد نکند. طبق این اصل، برای نمونه، خشونت یا فریبکاری هنگامی اخلاقی است که به صورت قاعده‌ای عام درآید و در عین حال مشکلی پیش نیارد (کانت، ۱۳۸۰؛ به نقل از منزوی بزرگی و حبیبیان، ۱۳۹۴).

اصول و ارزش‌های اخلاق سیاسی و اجرایی

قرآن کریم و متون اسلامی، آکنده از نصوص ارزنده‌ای هستند که برای رشد و تکامل انسان‌ها و بالندگی جامعه اسلامی، از جانب حق تعالی و پیامبر گرامی اسلام و ائمه معصومین (ع) صادر شده‌اند. تا آنجا که پیامبر اسلام (ص) اساساً فلسفه رسالت و بعثت خود را تتمیم و تکمیل مکارم اخلاق و فضایل انسانی بیان داشته است. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز اصول خود را ناشی از آن منابع ارزشمند می‌داند و چه در مقدمه و چه در برخی از اصول خود به این امر مهم توجه نموده است (شعبانی، ۱۳۷۳: ۸۳). کارگزاران دولتی، همزمان با ورود به سازمان و دنیای کار، مجموعه‌ای تمایلات، ارزش‌ها، توانایی‌ها و قابلیت‌های خویش را نیز بدان منتقل می‌کنند. این ویژگیها و خصائص به عنوان مشخصه‌های بارز رفتاری افراد در تعیین نوع رفتار مدیریتی آنها بسیار موثر است. از جمله مهمترین اصول و ارزش‌های اخلاق سیاسی و اجرایی در نظام حقوقی اسلام که در تعیین اخلاقی یا غیراخلاقی بودن رفتار کارگزاران، نقش اساسی را ایفا می‌کنند عبارتند از: اصل خداشناسی و خدامحوری، انسان‌شناسی (خودشناسی)، اصل شفافیت، اصل پاسخگویی، اصل مسئولیت‌پذیری، اصل قانون‌مداری - قانون‌محوری، اصل وفای به عهد، اصل سعه صدر، اصل عدالت، اصل کرامت انسانی، اصل آزادی، اصل دسترسی به اطلاعات می‌باشند.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، و از رویکرد پژوهش ترکیبی همزمان کمی و کیفی، استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش را ۱۱۲ نفر از کارگزاران در نظام جمهوری اسلامی تشکیل می‌دهند که با توجه به میزان دسترسی پژوهشگر به کارگزاران، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. علاوه بر این برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر جهت سنجش نظرات نمونه آماری، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردیده است. برای تهیه سؤالات پرسشنامه از منابع بدست آمده در قسمت روش تحقیق کیفی و مبانی نظری و همچنین نظرات اساتید راهنما، مشاور و اساتید حوزه سیاست و جامعه‌شناسی بهره‌گرفته شده است. در مجموع پرسشنامه از دو بخش سؤالات عمومی شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، تحصیلات و سابقه کار) و سؤالات تخصصی با ۹۳ سؤال در چهار بخش شامل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای جامعه مورد نظر بر اساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای تشکیل گردیده است. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، از نرم‌افزار SPSS در سطح آمار توصیفی شاخص‌های گرایش

مرکزی مانند فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار و از ابزارهای Excel، Expert choice و روش های AHP به منظور اولویت بندی راهبردهای تدوین شده، استفاده گردید.

۴- تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

در این بخش ابتدا به کمک تحلیل محتوا، و با بررسی اسناد بالا دستی و مطالعه کتابخانه‌ای، جنبه‌ها و مؤلفه‌های نهفته و گوناگون آسیب‌های اخلاق سیاسی کارگزاران در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران مورد شناسایی و توصیف قرار گرفت و براین اساس نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شناسایی شد. سپس با بدست آوردن میانگین و انحراف معیار عوامل ضعیف شناسایی و حذف شدند. در نهایت دو پرسشنامه در قالب ماتریس ارزیابی عوامل درونی^۱ و ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی^۲ به دست آمد. با بهره گیری از نتایج، ماتریس عوامل داخلی و خارجی تشکیل شد. نتایج بدست آمده به شرح جدول‌های ۱ و ۲ نشان داده شده است.

جدول ۱- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)

کد	عوامل	وزن (ضریب اهمیت)	رتبه	شدت عامل	نمونه نهایی
۱S	انتخاب افراد و واگذاری مسئولیت بر اساس تجربه و تخصص	۰/۰۱۹۲	۲	۳/۵	۰/۰۶۷۳
۲S	انتصاب کارگزاران بر اساس شایسته سالاری و شرایط احراز	۰/۰۱۵۳	۲۳	۳/۳	۰/۰۵۰۷
۳S	رسیدگی به داریابی های کارگزاران قبل و بعد از مسئولیت و خدمت	۰/۰۱۵۳	۱۵	۳/۳	۰/۰۵۰۷
۴S	عدم استفاده شخصی از امکانات عمومی و دولتی	۰/۰۱۷۳	۹	۳/۶	۰/۰۶۲۳
۵S	تک شغله بودن کارگزاران برای جلوگیری از اعمال نفوذ، استبداد طلبی و ..	۰/۰۱۵۳	۲۱	۳/۲	۰/۰۴۹۲
۶S	رسیدگی بهتر به امور جامعه به دلیل یک شغله بودن کارگزاران	۰/۰۱۷۳	۸	۳/۲	۰/۰۵۵۳
۷S	مشورت پذیری کارگزاران با مردم و زیردستان	۰/۰۱۵۳	۱۶	۳/۴	۰/۰۵۲۳
۸S	انعطاف و انتقادپذیری جهت اصلاح امور و پیشرفت جامعه	۰/۰۱۵۳	۲۲	۳/۳	۰/۰۵۰۷
۹S	تنبیه و پیگرد کارگزاران در قبال سوء مدیریت و بداخلاقی آنها	۰/۰۱۷۳	۵	۳/۲	۰/۰۵۵۳
۱۰S	اولویت دادن منافع ملی بر منافع شخصی	۰/۰۱۷۳	۷	۳/۶	۰/۰۶۲۳
۱۱S	گزینش کارگزاران بر اساس تخصص و تعهد نه بر اساس باندبازی و جناحگرایی	۰/۰۱۹۲	۱۳	۳/۹	۰/۰۷۵
۱۲S	رسیدگی به مشکلات و امور محرومان و مستضعفان در صدر برنامه ها	۰/۰۱۵۳	۱۹	۳/۳	۰/۰۵۰۷
۱۳S	تلاش و کوشش در جهت برطرف ساختن محرومیت در زمینه‌های تغذیه، مسکن و ...	۰/۰۱۷۳	۱	۳/۶	۰/۰۶۲۳
۱۴S	دور اندیش و واقع نگر بودن مسئولان ما در مواجهه با مشکلات و نارسایی ها	۰/۰۱۵۳	۳۰	۳	۰/۰۴۶۱
۱۵S	بردباری و بلندهمتی مدیران و کارگزاران در اثر فشارهای جانبی و پیامدهای ناگوار	۰/۰۱۵۳	۱۷	۳/۴	۰/۰۵۲۳
۱۶S	تذهیب نفس و عمل به باورها و اعتقادات دینی و حقوقی	۰/۰۱۷۳	۴	۳/۶	۰/۰۶۲۳

۱- IFE/Internal Factors Evaluation matrix

۲ - EFE/External Factors Evaluation matrix

کد	عوامل	وزن (ضریب اهمیت)	رتبه	شدت عامل	نمره نهایی
۱۷S	به کار انداختن استعدادها ی نیروی مثبت درونی در جهت رشد و کمال و کسب فضیلت اخلاقی	۰/۰۱۵۳	۲۴	۳/۱	۰/۰۴۷۶
۱۸S	دفاع از حدود و ثغور مملکت در مواجهه با دشمنان	۰/۰۱۵۳	۲۸	۳	۰/۰۴۶۱
۱۹S	راستگویی و یک سو کردن حرف و عمل	۰/۰۱۵۳	۱۱	۳/۲	۰/۰۴۹۲
۲۰S	پاسخگو بودن نسبت به تخلف های صورت گرفته در سازمان	۰/۰۱۷۳	۳	۳/۷	۰/۰۶۴۰
۲۱S	توضیح و تشریح همراه با دلایل منطقی در مورد اعمال انجام شده	۰/۰۱۵۳	۳۱	۳	۰/۰۴۶۱
۲۲S	داشتن تعهد و تکلیف در برابر مردم	۰/۰۱۵۳	۲۷	۳	۰/۰۴۶۱
۲۳S	تلاش برای حل مشکلات به جای سرزنش کردن دیگران	۰/۰۱۵۳	۲۰	۳/۳	۰/۰۵۰۷
۲۴S	ارائه کارنامه جزء به جزء دستگاه‌های مختلف از جانب مسئولان	۰/۰۱۷۳	۶	۳/۶	۰/۰۶۲۳
۲۵S	به منظور آگاه ساختن مردم از امور مملکتی	۰/۰۱۷۳	۱۰	۳/۶	۰/۰۶۲۳
۲۶S	همدردی مسئولان و کارگزاران با مردم و درک مشکلات آنها	۰/۰۱۵۳	۱۴	۳/۴	۰/۰۵۲۳
۲۷S	عدم روحیه تجمل گرایی دولتمردان و داشتن روحیه زهد و قناعت	۰/۰۱۵۳	۲۶	۳/۱	۰/۰۴۷۶
۲۸S	از بین بردن فاصله معشیتی میان مردم و کارگزاران و اداره کردن زندگی خود به شیوه عموم مردم	۰/۰۱۵۳	۳۲	۳/۴	۰/۰۵۲۳
۲۹S	قانون پذیری مدیران و کارگزاران	۰/۰۱۵۳	۲۵	۳	۰/۰۴۶۱
۳۰S	وجود کارگزاران مشتاق در پیروی از قانون	۰/۰۱۷۳	۱۲	۳/۲	۰/۰۵۵۳
۳۱S	کارگزاران حکومتی با مردم نسبت به اقتضات و شرایط مختلف برخورد می‌کنند.	۰/۰۱۵۳	۱۸	۳/۴	۰/۰۵۲۳
۳۲S	کارگزاران حکومتی با کارکنان و زیردستان خود نسبت به اقتضات و شرایط مختلف برخورد می‌کنند.	۰/۰۱۵۳	۲۹	۳	۰/۰۴۶۱
۱W	عدم توجه به تخصص افراد و واگذاری مسئولیت به آنها	۰/۰۱۷۳	۹	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۲W	دخالت جناح‌های سیاسی در نظام ارتقاء شغلی کارگزاران	۰/۰۱۷۳	۱۸	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۳W	فقدان قانون عادی در خصوص اجرایی کردن منع تصدی مشاغل مضاعف	۰/۰۱۷۳	۸	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۴W	وجود استثنای بسیار برای اتخاذ جند شغله بودن بعضی از کارگزاران	۰/۰۱۷۳	۱۰	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۵W	عدم توجه به نصایح و انتقادات زیردستان	۰/۰۱۵۳	۲۷	۱/۶	۰/۰۲۴۶
۶W	عدم توجه به انتقادات وارد و به جا و به کار بستن آنها	۰/۰۱۷۳	۵	۱/۸	۰/۰۳۱۱
۷W	دادن اختیارات و داری‌های یک کشور در اختیار عده‌ای معدود (خویشان و نزدیکان)	۰/۰۱۵۳	۲۶	۱/۶	۰/۰۲۴۶
۸W	استفاده از امکانات عمومی و بیت المال برای استفاده شخصی	۰/۰۱۵۳	۲۲	۱/۶	۰/۰۲۴۶
۹W	استفاده از اختیارات قانونی و دولتی در جهت منافع شخصی	۰/۰۱۷۳	۱۹	۱/۸	۰/۰۳۱۱
۱۰W	فراهم ساختن زمینه عبور از قوانین و تضییع و پایمال ساختن حقوق دیگران	۰/۰۱۵۳	۲۹	۱/۵	۰/۰۲۳۰
۱۱W	عدم ارائه برنامه‌های مفید و روی آوردن به رشوه‌خواری	۰/۰۱۷۳	۲	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۱۲W	ستسی و اهمال در انجام کارها	۰/۰۱۷۳	۷	۱/۸	۰/۰۳۱۱
۱۳W	ظفره رفتن از پذیرفتن مراجعین به عناوین و بهانه‌های مختلف	۰/۰۱۵۳	۲۸	۱/۵	۰/۰۲۳۰

۴۲۸۶

کد	عوامل	وزن(ضریب اهمیت)	رتبه	شدت عامل	نمره نهایی
۱۴W	نگه داشتن مردم پشت درهای بسته و ترک نمودن محل خدمت	۰/۰۱۷۳	۳	۱/۸	۰/۰۳۱۱
۱۵W	وابستگی کارگزاران به تعلق و مظاهر زندگی دنیا	۰/۰۱۹۲	۱	۱/۸	۰/۰۳۴۶
۱۶W	حب دنیا و مقدم داشتن آن به شئون معنوی و زندگی ابدی در آخرت	۰/۰۱۹۲	۱۳	۱/۹	۰/۰۳۶۵
۱۷W	اقدام به تصدی منصبی که شایسته آن نیستند	۰/۰۱۷۳	۱۲	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۱۸W	اقدام به تصدی منصب با هدف نام‌آوری و مشهور شدن	۰/۰۱۷۳	۱۵	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۱۹W	عدم توجه به قشر آسیب پذیر و تأمین خواسته‌های آنان	۰/۰۱۵۳	۲۱	۱/۶	۰/۰۲۴۶
۲۰W	برخورد ناشایست با محرومان و نادیده گرفتن وضعیت آنان	۰/۰۱۵۳	۶	۱/۷	۰/۰۲۶۱
۲۱W	دخالت نظر شخصی کارگزاران در تصمیم‌های همگانی	۰/۰۱۵۳	۱۴	۱/۷	۰/۰۲۶۱
۲۲W	عدم توجه به نظرات زیردستان و مردم	۰/۰۱۵۳	۱۱	۱/۷	۰/۰۲۶۱
۲۳W	خلف وعده و و دادن وعده‌های دروغین به مردم	۰/۰۱۷۳	۲۳	۱/۷	۰/۰۲۹۴
۲۴W	دادن وعده‌های خارج از اختیارات قانونی به مردم	۰/۰۱۵۳	۱۷	۱/۷	۰/۰۲۶۱
۲۵W	خود برتر بینی نسبت به دیگران و زیردستان	۰/۰۱۵۳	۲۵	۱/۶	۰/۰۲۴۶
۲۶W	قائل نبودن حق رای و اظهار نظر برای زیردستان و مردم	۰/۰۱۵۳	۲۰	۱/۵	۰/۰۲۳۰
۲۷W	تغییرات مدیران بر پایه تغییرات سیاسی	۰/۰۱۵۳	۲۴	۱/۵	۰/۰۲۳۰
۲۸W	وجود کارگزاران غیر متخصص و کارآمد در سمت‌های مدیریتی	۰/۰۱۵۳	۱۶	۱/۷	۰/۰۲۶۱
۲۹W	فقدان مدیران مسئولیت پذیر	۰/۰۱۹۲	۴	۱/۷	۰/۰۳۲۶
		$\sum=۱$			$\sum=۲/۵۴۲$

بر طبق یافته‌های جدول ۱ جمع کل امتیاز نهایی در این ماتریس بیش از ۲/۵ می‌باشد، بدین معنی است که طبق پیش بینی‌های به عمل آمده، قوت‌های پیش روی آسیب‌زدایی اخلاق سیاسی کارگزاران در نظام حقوقی ایران بر ضعف‌های آن غلبه خواهد داشت.

جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی (EFE)

کد	عوامل	ضریب اهمیت	رتبه	شدت عامل	نمره نهایی
۱O	همدلی و پیوستگی نیروهای نظام در جهت پیشرفت‌های علمی و عملی	۰/۰۲۹۹	۹	۳/۳	۰/۰۹۸۸
۲O	اتحاد میان کارگزاران و مردم برای غلبه بر دشمنان اسلام	۰/۰۲۹۹	۸	۳/۴	۰/۱۰۱۸
۳O	وحدت و یکپارچگی قومیت‌های مختلف و اتحاد بین شیعه و سنی	۰/۰۲۹۹	۱۵	۳/۱	۰/۰۹۲۸
۴O	تمایل مسئولان و سران کشور برای همکاری با یکدیگر	۰/۰۳۳۷	۴	۳/۶	۰/۱۲۱۳
۵O	افزایش امکان دسترسی به اطلاعات در زمینه امور مملکتی و محرم دانستن مردم	۰/۰۲۹۹	۷	۳/۵	۰/۱۰۴۸
۶O	جلب اعتماد مردم از طریق شفاف سازی امور مملکتی	۰/۰۲۹۹	۱۷	۳/۲	۰/۰۹۵۸
۷O	مشورت کارگزاران با مردم در مواردی که دولت نیازمند مشارکت مردم است	۰/۰۲۹۹	۳	۳/۵	۰/۱۰۴۸
۸O	نظارت مستمر بر چگونگی عملکرد زمامداران	۰/۰۲۹۹	۱۰	۳/۳	۰/۰۹۸۸

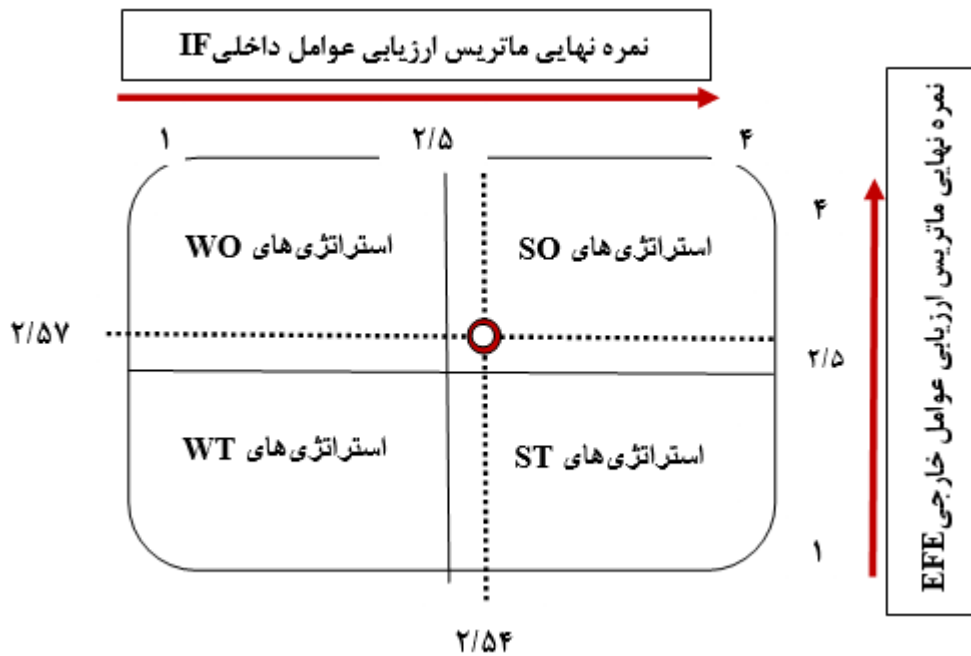
سیاسی اخلاق کارگزاران

نمره نهایی	شدت عامل	رتبه	ضریب اهمیت	عوامل	ک
۰/۰۹۸۸	۳/۳	۱۲	۰/۰۲۹۹	عدم وابستگی فکری کارگزاران ما به کشورهای بیگانه	۹۰
۰/۰۹۲۸	۳/۱	۱۶	۰/۰۲۹۹	آزادگی عقلانی، توأم با مسئولیت و پاسخگویی	۱۰۰
۰/۱۱۷۹	۳/۵	۲	۰/۰۳۳۷	خدامحوری و رعایت ضوابط شرع در امور سیاسی	۱۱۰
۰/۰۹۵۸	۳/۲	۱۳	۰/۰۲۹۹	هدمندی جهان هستی در نظام حقوقی ایران	۱۲۰
۰/۰۹۸۸	۳/۳	۱۱	۰/۰۲۹۹	مردمی بودن و حمایت مردم از نظام و انقلاب	۱۳۰
۰/۱۲۱۳	۳/۶	۱	۰/۰۳۳۷	مردم سالاری دینی و حق تعیین سرنوشت به دست مردم	۱۴۰
۰/۱۰۴۸	۳/۵	۵	۰/۰۲۹۹	مشارکت مدنی و فعالانه مردم در تعامل با نظام	۱۵۰
۰/۱۲۱۳	۳/۶	۶	۰/۰۳۳۷	وجود ظرفیت های اخلاق سیاسی مثل عدالت، شجاعت، رأفت، رحمت، گذشت و ایثار و..	۱۶۰
۰/۰۹۲۸	۳/۱	۱۴	۰/۰۲۹۹	وقت شناسی و وظیفه شناسی کارگزاران	۱۷۰
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۴	۰/۰۳۳۷	ترویج ملی گرایی در برابر اسلام خواهی	۱T
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۸	۰/۰۳۳۷	ترویج قومیت گرایی و اختلاف فکری بین شیعه و سنی	۲T
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۵	۰/۰۳۳۷	اختلاف و تضعیف دستگاه‌ها و دیگر قوای کشور	۳T
۰/۰۴۷۹	۱/۶	۱۵	۰/۰۲۹۹	رسوخ ناامیدی در جامعه و سلب اعتماد مردم نسبت به کارگزاران	۴T
۰/۰۴۷۹	۱/۶	۱۱	۰/۰۲۹۹	ایجاد بحران در نظام اقتصادی و تحت فشار قرار گرفتن اقشار مردم مخصوصاً مستضعفین	۵T
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۱	۰/۰۳۳۷	بی تفاوتی کارگزاران نسبت به سرنوشت اجتماعی مردم	۶T
۰/۰۴۷۹	۱/۶	۱۳	۰/۰۲۹۹	عدم پذیرش مسئولیت توسط کارگزاران در هنگام وقوع پیشامدهای ناگوار	۷T
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۳	۰/۰۳۳۷	رخنه فرصت طلبان و افراد غیر صالح در مراکز قدرت	۸T
۰/۰۶۰۶	۱/۸	۲	۰/۰۳۳۷	عدم به کارگیری استعداد های علمی در دستگاه های دولتی و مهاجرت آنها به خارج	۹T
۰/۰۵۰۹	۱/۷	۷	۰/۰۲۹۹	داشتن روحیه خودخواهانه و خودمحورانه کارگزاران	۱۰T
۰/۰۵۰۹	۱/۷	۹	۰/۰۲۹۹	خودمحوری و خارج از مقررات قانون عمل کردن	۱۱T
۰/۰۴۷۹	۱/۶	۱۰	۰/۰۲۹۹	زندگی به سبک اشراف و دور بودن از زندگی متوسط مردم	۱۲T
۰/۰۴۴۹	۱/۵	۱۲	۰/۰۲۹۹	خروج از ساده زیستی و به فکر افتادن به منظور جمع کردن زخاروف دنیا	۱۳T
۰/۰۵۷۳	۱/۷	۶	۰/۰۳۳۷	بی صبری در برابر کمبودها و تحریم ها	۱۴T
۰/۰۴۷۹	۱/۶	۱۴	۰/۰۲۹۹	نداشتن ظرفیت روحی بالا در مواجهه با تحولات سیاسی	۱۵T
$\Sigma=۲/۵۷۲$			$\Sigma=۱$		

بر طبق یافته‌های جدول ۲ جمع کل امتیاز نهایی فرصت‌ها و تهدیدها در این ماتریس بیش از ۲/۵ می‌باشد، بدین معنی است که طبق پیش‌بینی‌های به‌عمل آمده، فرصت‌های پیش روی اخلاق سیاسی کارگزاران بر تهدیدهای آن غلبه خواهد داشت.

ماتریس تعیین موقعیت استراتژیک (IE)

در نمودار (۱) با استفاده از ماتریس IE و قرار دادن نمرات ماتریس‌های ارزیابی عوامل داخلی و خارجی بر روی آن موقعیت استراتژیک کل سازمان مشخص می‌گردد. چون نمره به دست آمده از عوامل داخلی ۲/۵۴ و نمره به دست آمده از عوامل خارجی ۲/۵۷ می‌باشد، بنابراین طبق اصول مدیریت استراتژیک، موقعیت استراتژیک اخلاق سیاسی کارگزاران در منطقه اول تعیین می‌شود که متناسب با آن استراتژی‌های تهاجمی (SO) انتخاب خواهند شد.

نمودار ۱- ماتریس تعیین موقعیت استراتژیک (IE)

مطلوب‌ترین وضعیت و موقعیت برای سازمان در حالی است که بتواند از تمامی نقاط مثبت، مزیت‌های خود برای به حداکثر رساندن موقعیت‌ها، تقاضاها و فرصت‌ها استفاده کند. هدف هر سازمان، حرکت از هر موقعیتی در ماتریس TOWS به این وضعیت یعنی استراتژی SO است. اگر سازمان‌ها بتوانند موارد ضعف خود را شناسایی کنند و درصدد رفع آن‌ها برآیند حتی می‌توانند آن‌ها را به موارد قوت تبدیل کنند.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

معمولاً، استراتژی‌ها با توجه به منطقه قرار گرفتن سازمان در یکی از چهار خانه ماتریس درونی و بیرونی (SO, ST, WO, WT)، انتخاب می‌شوند؛ در این بخش با توجه به بررسی ماتریس عوامل داخلی و خارجی و به کمک فن (SWOT)، استراتژی‌های مناسب به منظور آسیب‌زدایی اخلاق سیاسی کارگزاران در نظام حقوقی برابر جداول ۳-۶ شناسایی و ارائه شده است.

جدول ۳- استراتژی های SO

فرصت‌ها	راهبردهای SO	قوت‌ها
		S1، S2، S3، S4، S5، S6، S7، S8، S9، S10، S11، S12، S13، S14، S15، S16، S17، S18، S19، S20، S21، S22، S23، S24، S25، S26، S27، S28، S29، S30، S31، S32
۱۰	التزام به اصل حاکمیت قانون و داشتن ضمانت های اجرایی لازم S1، S2، S3، S4، S5	
۲۰	S11، S20، S29، S30	
۳۰	تعلیم و تربیت آموزه‌های دینی و اخلاقی S9، S16، S17، S19، S27	
۴۰	احیاء سنت حسنه و فریضه الهی نظارت همگانی (امربه معروف و نهی از منکر) S7، S8	
۵۰	S20، S21، S22	
۶۰	توجه به کرامت انسانی و حقوق شهروندی و رابطه حقوق متقابل دولت و ملت S12، S22	
۷۰	S26	
۸۰	توجه دادن به اجرای اصل عدالت به عنوان کارآمدترین سیاست در حکمرانی S3، S10	
۹۰	S13، S28	
۱۰۰	توجه به حاکمیت ارزشهای انسانی صداقت در سیاست به عنوان تحقق شرط سیاستمداری S19، S22	
۱۱۰		
۱۲۰	توجه به مبانی سیاست (حقوقمداری، روراستی و صداقت و موضوع شفاف سازی و...) S3	
۱۳۰	S19، S20، S21، S24	
۱۴۰	گفتمان سازی، فرایند همه گیر کردن یک مفهوم و یک معرفت با برنامه ریزی مداوم و مستمر	
۱۵۰	با هدف رشد اندیشه، بینش و باور همراه با احساس مسئولیت و تعهد جامعه و با هدف نهایی	
۱۶۰	رشد اعمال صالح S7، S11، S13، S14، S22، S26	
۱۷۰	گفتمان سازی دینی و حقوقی با بهره‌گیری از تاریخ و تجربه‌ها S8، S9، S16، S27	
	شاخص سازی و انتخاب، در فرایند دوگانه‌های گفتمانی (خوب، بد) S1، S10، S11	
	S14، S24	
	گسترش به کار گیری مدیران موفق که از آموزه‌های اسلامی استفاده می‌کنند S11، S15	
	S16، S17، S19، S27	
	گسترش شایسته سالاری در انتصاب و جابجایی کارکنان S1، S2، S11، S29	
	حمایت از کارکنان خلاق و با استعداد و فراهم آوردن زمینه‌های رشد و شکوفایی آنان S16،	
	S17، S30، S31، S32	
	توجه به امر؛ شایسته‌گزینی، شایسته‌پردازی و شایسته‌پروری کارگزاران برای حفظ عزت و	
	کرامت نفس کارگزاران S1، S2، S11، S14، S15، S16، S17، S27، S29، S30	
	آموزش آغاز خدمت در زمینه‌های اخلاقی به ویژه اخلاق سیاسی S16، S17	

هدف از این استراتژی‌ها، حداکثر بهره برداری از نقاط قوت درونی سازمان برای رویارویی با تهدیدها، تنگناها و موارد آسیب زننده محیطی و به حداقل رساندن آنهاست

جدول ۴- استراتژی های ST

تهدیدها	راهبردهای ST
	قوت‌ها S۱، S۲، S۳، S۴، S۵، S۶، S۷، S۸، S۹، S۱۰، S۱۱، S۱۲، S۱۳، S۱۴، S۱۵، S۱۶، S۱۷، S۱۸، S۱۹، S۲۰، S۲۱، S۲۲، S۲۳، S۲۴، S۲۵، S۲۶، S۲۷، S۲۸، S۲۹، S۳۰، S۳۱، S۳۲
۱T	دستیابی مستقیم به منابع و مبانی اصیل حقوقی اسلام، شناخت مستقیم و بی‌واسطه از دین بدست
۲T	آورند S۲، S۴، S۷، S۹، S۱۰، S۱۶، S۲۹
۳T	تصویرسازی‌های درست را از نادرست، حقیقی را از مجازی، دروغین را از راستین، رحمت را از
۴T	وحشت، عقلانیت را از عصبیت، و انسانیت را از ترور و خشونت، واقعیت را از تهمت در مورد
۵T	اسلام تشخیص داد. S۱، S۲، S۷، S۸، S۹، S۱۱، S۱۹، S۲۱
۶T	توجه به مطالعه مبانی اسلام به مثابه سبک زندگی فرهنگ عمومی و حرکت تمدن ساز S۴، S۵،
۷T	S۷، S۸، S۱۰، S۱۶، S۱۹
۸T	دنبال کردن اسلام در مقام فرهنگ خصوصی درخواست‌های فردی در کنار دیگر فرهنگ‌ها و
۹T	درخواست‌ها S۱۰، S۱۲، S۲۳
۱۰T	استقبال کردن و نمود عینی یافتن اسلام، به عنوان نظام از ارزش‌های متعالی و معارف هویت
۱۱T	بخش S۴، S۹، S۱۲، S۱۹، S۲۷
۱۲T	توجه به اسلام در مقام بنیاد مشروعیت نظام سیاسی مطلوب S۱، S۲، S۵، S۶، S۱۱، S۱۹،
۱۳T	S۲۹
۱۴T	تبیین و ترویج فرهنگ اقتصاد مقاومتی و راهکار عملی در اقبال تقویت و جذب سرمایه داخلی و
۱۵T	خارجی S۱۲، S۱۳، S۲۷، S۲۸
	گسترش حاکمیت روحیه جهاد بر رفتارهای اقتصادی دولت و مردم S۱۰، S۲۷، S۲۸
	حمایت از تولید ملی و داخلی و التزام به مصرف کالاهای داخلی S۱۷
	ترویج فرهنگ قانون‌گرایی و وجود نظم اجتماعی و احترام به قوانین و مقررات از ضرورت‌های
	حیاتی جامعه S۲۹، S۳۰
	آموزش و آگاهی افراد از قوانین و وجود ضمانت‌های اجرایی لازم S۹، S۱۰، S۱۶، S۲۰، S۲۲
	توصیه به خدامحوری و قانون مداری S۱۱، S۱۶، S۲۹، S۳۰
	توجه به معرفت و شناخت خود، برای بالا بردن ظرفیت روحی انسان که منجر به خداشناسی
	می‌شود و زمینه شایسته برای خودسازی است. S۸، S۹، S۱۶، S۱۷، S۱۹، S۲۲، S۲۷

استراتژی‌های WO

هدف از این استراتژی‌ها کاستن و به حداقل رسانیدن نقاط ضعف و جنبه‌های آسیب پذیر سازمان و به حداکثر رسانیدن فرصت‌ها، موقعیت‌ها و تقاضاهاست. بنابراین، سازمان باید بتواند نقاط ضعف و موارد آسیب پذیر خود را در داخل سازمان رفع کند و مزایای محیط بیرون از قبیل فن آوری جدید، امکانات

بهبود و ترمیم فن آوری موجود یا نیروی تخصصی با مهارت های بالا را برای حل مشکلات خود به خدمت بگیرد.

جدول ۵- استراتژی های WO

فرصت‌ها	راهبردهای WO
	ضعف‌ها W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W15, W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25, W26, W27, W28, W29
۱۰	تشکیل هسته‌های جهاد علمی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور W1, W28
۲۰	اتخاذ سازکار لازم برای تسهیل مشارکت نیروهای نخبه و توانمند علمی در عرصه‌های مختلف
۳۰	W1, W26, W28
۴۰	هم‌افزایی و همگرایی کارگزاران به منظور مقاومت در مقابل دشمن و غلبه بر آن W5, W6
۵۰	W21, W22, W25
۶۰	آموزش استفاده بهینه برای خود بهره‌برداری، و ایجاد شفافیت اطلاعات آموزشی الزام به عموم
۷۰	مردم که متضمن حق و تکلیف است. W13, W14, W19, W20, W21, W22
۸۰	W23, W24, W25
۹۰	افزایش حق دسترسی افراد به اطلاعات و امورات کشوری به تنوع زیان‌های رسانه‌ای و بررسی
۱۰۰	صحت اطلاعاتی که به مردم ارائه می‌گردد. W22, W23, W26
۱۱۰	توجه دادن به استقلال فرهنگی و سیاسی کارگزاران به عنوان مبدأ خوشبختی و عزت ملی
۱۲۰	W2, W5, W6, W15, W16, W26, W28
۱۳۰	توجه به مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی کارگزاران به منظور هدفمند کردن فعالیت‌ها و برنامه-
۱۴۰	ریزی جهت دسترسی به اهداف از قبل تعیین شده W1, W2, W3, W4, W17, W21
۱۵۰	W24, W28
۱۶۰	توجه به مشارکت مردم جهت اقتدار و پیشرفت و پویایی نظام حاکم W6, W7, W8
۱۷۰	W13, W23, W26
	توجه به فلسفه وجودی نظام اداری، بر مبنای وظیفه‌شناسی، انضباط اداری، وجدان کاری و
	خدمتگذاری W1, W2, W5, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W15, W17
	W18, W19, W24, W25, W28, W29

استراتژی‌های WT

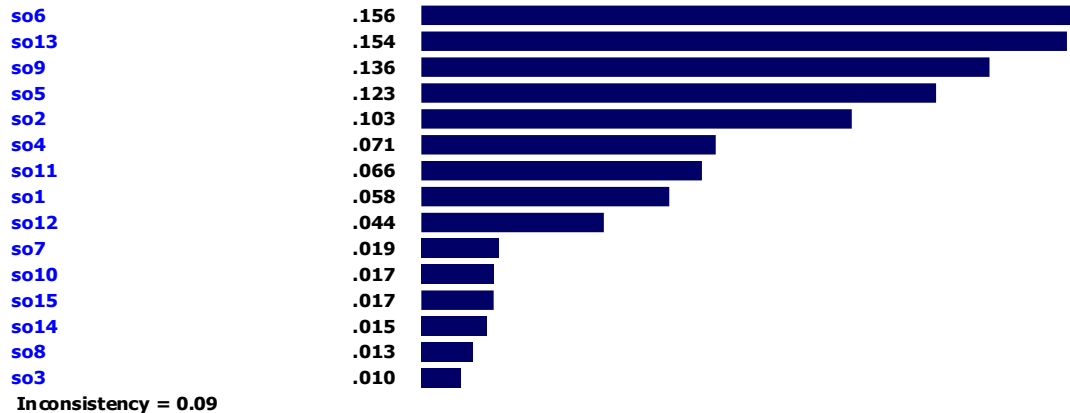
هدف آن‌ها کاستن و به حداقل رسانیدن جنبه‌های آسیب پذیر و نقاط ضعف سازمان و تهدیدها و تنگناهای بیرونی است.

جدول ۶- استراتژی های WT

تهدیدها	راهبردهای wt
	ضعف ها W1, W2, W3, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11, W12, W13, W14, W15, W16, W17, W18, W19, W20, W21, W22, W23, W24, W25, W26, W27, W28, W29
۱T	حفظ سطح علمی نخبگان و جذب آنها در نظام آموزش عالی با استفاده از مدل گسترش عملکرد
۲T	کیفیت و مصونیت سیاسی و اصل شایسته سالاری به منظور جلوگیری از فرار مغزها W1, W2
۳T	تلاش مسئولان جهت تحقق وعده‌های دولتی و حکومتی W3, W4, W24, W27, W28, W29
۴T	افزایش احساس کارایی و اثربخشی در جامعه با دخالت دادن مردم در سرنوشت اجتماعی، سیاسی و تبلیغ مناسب جهت مشارکت حداکثری مردم W9, W10, W13, W17, W27
۵T	شناخت حقایق عقلی و وحی الهی با روشن کردن چراغ بصیرت افراد صالح را از ناصالح
۶T	تشخیص دهیم. W21, W22, W26, W28
۷T	استحکام و انسجام و نظم اجتماعی هر جامعه‌ای نیازمند اصل حاکمیت قانون است. W3, W10, W17, W24
۸T	استبداد رأی عامل توسعه نیافتگی و ناکارآمدی نظام می‌گردد. W5, W6, W21, W22, W24
۹T	ترویج صبر انقلابی و تدبیر عقلانی، پایداری و مقاومت فعال در مقابل تحولات سیاسی و تحریم‌ها W21, W2
۱۰T	گسترش سبک زندگی در پرتو فرهنگ ساده‌زیستی، آرامش W8, W12, W15, W16
۱۱T	
۱۲T	
۱۳T	
۱۴T	
۱۵T	

۶- نتیجه گیری کلی

باتوجه به نتایج حاصل از تحلیل سوات، موقعیت استراتژیک اخلاق سیاسی کارگزاران در منطقه اول تعیین می‌شود که متناسب با آن استراتژی‌های تهاجمی (SO) انتخاب خواهند شد. لذا مطلوب ترین وضعیت برای کارگزاران در نظام حقوقی ایران حالتی است که بتواند از تمامی نقاط مثبت، مزیت‌های خود برای به حداکثر رساندن موقعیت ها، تقاضاها و فرصت‌ها استفاده کند. بر این اساس، راهبردهای تدافعی، جهت ارزیابی و اولویت بندی مدنظر قرار گرفت.

در این پژوهش با توجه به یافته‌های بدست آمده، ۱۵ راهبرد متناسب با استراتژی‌های تهاجمی تدوین شد؛ که راهبردهای ۱- توجه به حاکمیت ارزشهای انسانی صداقت در سیاست به عنوان تحقق شرط سیاستمداری؛ ۲- حمایت از کارکنان خلاق و با استعداد و فراهم آوردن زمینه‌های رشد و شکوفایی آنان؛ و ۳- گفتمان سازی دینی و حقوقی با بهره‌گیری از تاریخ و تجربه‌ها از میان راهبردهای تدوین شده، به ترتیب در اولویت اول تا سوم قرار گرفتند.

فهرست منابع:

منابع کتاب:

آشوری، محمد؛ بشریه، حسین؛ هاشمی، سید محمد و یزدی، عبدالمجید (۱۳۸۳). حقوق بشر و مفاهیم مساوات، انصاف و عدالت. انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، چاپ اول.
برهانی، محسن (۱۳۹۶). اخلاق و حقوق کیفری. سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ دوم.

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۰). اخلاق کارگزاران. نشر مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ دوازدهم.

شعبانی، قاسم (۱۳۷۳). حقوق اساسی و ساختار حکومت جمهوری اسلامی ایران. انتشارات اطلاعات، تهران، چاپ اول، ص ۸۳.

کلهر، منوچهر (۱۳۸۳). مقدمات رفتار اداری (تکریم ارباب رجوع). انتشارات حدیث امروز، قزوین، چاپ اول.

گائتانا موسکا، گاستون بوتول (۱۳۷۷). تاریخ عقاید و مکتبهای سیاسی از عهد باستان تا امروز. ترجمه شهیدزاده، حسین، نشر مروارید، چاپ سوم.

مقالات فارسی:

اسلامی، مسعود (۱۳۹۳)، نقدی بر نظریه‌های LEX MERCATOREA و LEX PETROLEA در

حقوق و قراردادهای بین‌المللی نفت. مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۵۰، ۹-۳۶.

- باقری چوکامی، سیامک و حسینی، حسین (۱۳۹۴)، نقش اخلاق سیاسی در استحکام بخشی بعد سیاسی ساخت درونی قدرت. آفاق امنیت، ۸(۲۸): ۵-۳۳.
- بهروزلک، غلامرضا (۱۳۸۸)، مبانی اخلاق سیاسی در اسلام. قبسات، ۱۴(۵۱): ۳۵-۸۵.
- پورطهماسبی، سیاوش و تاجور، آذر (۱۳۸۹). ویژگی‌ها و وظایف کارگزاران در نهج البلاغه. پژوهش نامه علوی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱(۲): ۲۱-۴۲.
- حسن پور، جمیل؛ ده یادگاری، منوچهر (۱۳۸۸). اخلاق و سیاست از دیدگاه نظریه انتقادی. تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، ۲(۳۲): ۱۰۷-۱۳۸.
- خان‌محمدی، هادی و کشاورزبان، محمدمهدی (۱۳۹۴). اخلاق کارگزاران از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی. همایش ملی اهداف و راهبرهای پیشرفت ملی از منظر قرآن و حدیث.
- دلشاد تهرانی، مصطفی (۱۳۷۳)، سیره نبوی (ص)، ج ۳، چاپ اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- رنجبر، مقصود (۱۳۸۲). اخلاق سیاسی از دیدگاه امام علی (علیه السلام). فرهنگ کوثر، ۶۵-۷۷.
- سلطان محمدی، حسین و سلطان محمدی، فاطمه (۱۳۹۱). تبیین مؤلفه‌های سیاست اخلاقی امام علی (ع) پس از رسیدن به امامت و حکومت. پژوهش نامه علوی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱(۳): ۹۱-۱۱۶.
- شیبانی، محمد (۱۳۹۳). اخلاق و سیاست در قرآن و نهج البلاغه. سرای معرفت و اخلاق، ۱۹۴.
- فارسیان علی‌پورمنوچهری، محمدرضا (۱۳۹۷). تداوم انقلاب اسلامی در پرتو فقه سیاسی اخلافنگر با رویکردی بر آراء امام خمینی(ره). اندیشه سیاسی در اسلام، ۱۶(۱): ۷-۲۸.
- کیخا، نجمه (۱۳۹۶). سیاست اخلاقی در اندیشه سیاسی امام خمینی(ره). اندیشه سیاسی در اسلام، ۱۴(۱): ۹۷-۱۱۷.
- مسعودی، جهانگیر و ساداتی زاده، سیدسجاد (۱۳۹۴). رابطه اخلاق و سیاست. اخلاق در علوم رفتاری، ۱۰(۳): ۱۹-۲۸.
- مشکوری، حامد و صدرا، علیرضا (۱۳۹۵). راهبردهای اخلاق سیاسی در اسلام، علوم سیاسی، ۱۹(۷۴): ۱۴۱-۱۵۷.
- منزوی بزرگی، جواد و حبیبیان، سجاد (۱۳۹۴). راهبردهای اخلاق کارگزاران زمینه‌ساز در عصر انتظار. پژوهش‌های مهدوی، ۴(۱۳): ۶۷-۱۰۹.
- نقیه، محمدرضا و ناجی، علیرضا (۱۳۹۱). سیاست اخلاقی در سیره امام رضا (ع). فصلنامه اخلاق، ۲(۶): ۶۷-۸۶.
- یونسی رستمی، علیرضا (۱۳۹۳). اهمیت اخلاق در رابطه با سیاست. خبرگذاری برنا، مقاله ای از معاون سیاسی امنیتی استانداری مازندران.

Thompson, D. F. (۲۰۱۸). Political Ethics. In International Encyclopedia of Ethics, ed. Hugh LaFollette. Oxford UK: Wiley-Blackwell.